

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ругало Богдан Андрійович

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 288

Taylor Alla

SOME THOUGHTS REGARDING WOMEN'S RIGHTS ADVOCACY IN ISLAMIC STATES 291

Фасій Анастасія Володимирівна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ
РОЗЛАДАМИ 293

Чернявський Марк Віталійович

АДАПТАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ГІБРИДНІ
ЗАГРОЗИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА 297

Чорний Інеса

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ
ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ 300

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кормич Борис Анатолійович

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ 304

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .. 307

Федотов Олексій Павлович, Назарко Артем Аркадійович

АВТОРИЗАЦІЯ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 311

Батанова Людмила Олександрівна

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИРІШЕННІ МИТНИХ СПОРІВ 315

Коваль Наталія Олексіївна

ОНОВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ 318

Малеева Ганна Леонідівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ 321

Сергєєв Юрій Володимирович

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС 324

Барановська Валентина Федорівна

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 329

Гайдаржи Роман Андрійович

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ,
СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ 332

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакайнова Нана Мезенівна

СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА 337

Косюта Михайло Васильович

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОКУРАТУРА 342

Костенко Сергій Костянтинович

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ 345

Свида Олексій Георгійович

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ 348

СЕКЦІЯ 6.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Керівник секції: професор кафедри морського та митного права, доктор
юридичних наук, професор Аверочкіна Тетяна Володимирівна*
*Секретар секції: старший лаборант кафедри морського та митного права
Довбня Анастасія Сергіївна*

Кормич Борис Анатолійович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри морського та митного права, доктор юридичних наук,
професор, Заслужений юрист України*

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ

Провідні морські порти світу демонструють стійкі тенденції до екологізації та цифрової трансформації у своєму прагненні досягнення Цілей сталого розвитку ООН та мінімізації антропогенного впливу на прибережні екосистеми та ландшафти. Інтеграція відновлюваних і низьковуглецевих джерел енергії, впровадження безпілотних технологій і систем штучного інтелекту формують передумови для модернізації традиційних механізмів управління перевантажувальними комплексами, судноплавним трафіком, вдосконалення систем моніторингу портових територій та акваторій.

В Україні екологізація портових операцій та удосконалення функціонування портової системи у цілому є складниками морської транспортної політики, що реалізується на основі програмних документів довгострокового планування та передбачає поетапне впровадження сучасних технічних рішень і оновлених практик публічного адміністрування. У Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р (у редакції від 23 грудня 2020 р. № 1634-р) [1], визначено, що для досягнення екологічної стійкості, підвищення безпеки та ефективності портової діяльності необхідними є створення спеціалізованих зон для стоянки вантажного транспорту і зберігання вантажів з дотриманням екологічних та санітарних вимог, а також впровадження інноваційних «розумних», «зелених» та енергоефективних технологій для модернізації портової інфраструктури, забезпечення екологічної рівноваги та зниження рівня забруднення. Питання екологічної безпеки, дотримання вимог щодо раціонального використання і охорони водних об'єктів у межах територій та акваторій

морських портів, а також попередження забруднення навколишнього природного середовища відзначені також і у меті зазначеної Стратегії. Важливість екологізації портової діяльності відзначена й у Морській природоохоронній стратегії України, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р [2]. У документі, зокрема, підкреслено незадовільний стан протидії забрудненню та засміченню портових акваторій, а до пріоритетних завдань зараховано здійснення досліджень у сфері захисту портових акваторій від розливів нафтопродуктів та зміну підходів до політики поводження з відходами прибережної захисної смуги морів, суден і портового обладнання.

Зазначений комплекс планованих та частково реалізованих заходів доповнює діюча система екологічного контролю у портах, здійснювана відповідно до Порядку взаємодії державного підприємства «Адміністрація морських портів України» та Державної екологічної інспекції із забезпечення дотримання законодавства про охорону навколишнього природного середовища у разі виявлення випадків скидання суднами (плавзасобами) забруднюючих речовин у межах акваторії морського порту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 670 [3]. Її формування відзначилося значним переглядом повноважень та системи територіальних органів Державної екологічної інспекції України з ліквідацією двох підрозділів – Державної Азовської морської екологічної інспекції та Державної екологічної інспекції Кримсько-Чорноморського округу [4; 5]. Такі заходи дещо оновили підходи до контрольних екологічних формальностей у морських портах України, проте не вирішили існуючих проблем у сфері забруднення, що пов'язані з незадовільним екологічним станом акваторій, привнесенням інвазивних видів та системою енергозабезпечення суден через спалювання важкого суднового палива під час стоянок у портах. Повсякденність таких порушень і слабкі механізми держави порту щодо попередження їх вчинення, а також несумлінне відношення до навколишнього середовища зі сторони екіпажів суден призводять до значного ускладнення екологічного стану, що має тривалі терміни відновлення і не завжди має змогу повернутися до первісних умов та повноцінно відтворитися. У результаті складається ситуація, коли правовий базис та інституційна система для підвищення екологічності портової діяльності в Україні створені, закріплено комплекс перспективних заходів, спрямованих на оновлення природоохоронної функції портів та ураховано глобальні тренди розвитку судноплавства і суміжних галузей, а стан збереження довкілля залишається незадовільним. За таких умов нівелюються будь-які зусилля у вигляді окремих кроків та ініціатив, адже екологічна безпека є комплексною і «гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів» (ст. 50 Закону України від 25.06.1991 р. «Про охорону навколишнього природного середовища» [6]). Взаємодія та синергія таких заходів у рамках окремих портів сприяє формуванню їх екологічної стратегії, спрямованої на досягнення належного рівня збереження

ресурсів та піклування про довкілля. Вона поєднує внутрішньоорганізаційні заходи, спрямовані на модернізацію портової інфраструктури і портової діяльності, та екологічний контроль суден, доповнюється пропозиціями місцевих громад щодо зниження негативного впливу на самопочуття громадян та якість життя у межах портових населених пунктів у цілому. Такий комплексний підхід очікувано сформує один з компонентів інтегрованого управління прибережними регіонами, сприятиме активізації «діалогу» портів та міст, та, вірогідно, стане одним з напрямів діяльності створеної на початку квітня 2025 р. нової наукової установи – Інституту екологічного відновлення та розвитку України, що буде опікуватися проблематикою повоєнного «зеленого» відновлення та розробляти його науковий фундамент [7].

Отже, екологічна модернізація портової інфраструктури визначена одним з пріоритетів національної транспортної політики України, однак попри наявність нормативної бази та інституційної підтримки, екологічний стан довкілля залишається незадовільним через недостатню ефективність механізмів контролю та низький рівень екологічної відповідальності окремих суб'єктів. Комплексний підхід до забезпечення екологічної безпеки передбачає узгодження технічних, правових та організаційних заходів, а також активну участь місцевих громад і налагодження взаємодії між портами та містами. Формування науково обґрунтованої екологічної стратегії портів України як компонента загальнодержавної системи відновлення довкілля, є важливим кроком на шляху до сталого функціонування портової галузі та повноцінної реалізації принципів інтегрованого управління прибережними регіонами.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1634-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-p#Text>
2. Морська природоохоронна стратегія України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2021-p#Text>
3. Порядок взаємодії державного підприємства «Адміністрація морських портів України» та Державної екологічної інспекції із забезпечення дотримання законодавства про охорону навколишнього природного середовища у разі виявлення випадків скидання суднами (плавзасобами) забруднюючих речовин у межах акваторії морського порту, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 670. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2019-p#Text>
4. Serafimov V. Supervision (control) in the sphere of marine environment protection in Ukraine: new institutional transformations. *Lex Portus*. 2020. No. 1. P. 23–36. URL: <https://doi.org/10.26886/2524-101X.1.2020.2>

5. Про ліквідацію територіального та міжрегіонального територіального органу Державної екологічної інспекції : постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-2020-п#Text>

6. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

7. В Україні створять першу наукову установу, яка буде опікуватися проблематикою повоєнного “зеленого” відновлення. URL: <https://mepr.gov.ua/v-ukrayini-stvoryat-pershu-naukovu-ustanovu-yaka-bude-opikuvatysya-problematykoju-povoyennogo-zelenogo-vidnovlennya/>

Ключові слова: морські порти, екологізація, сталий розвиток, публічне адміністрування, екологічна стратегія, природоохоронні заходи, екологічний контроль.

Keywords: seaports, greening, sustainable development, public administration, environmental strategy, environmental protection measures, environmental control.

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

професор кафедри морського та митного права,

доктор юридичних наук, професор

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Екологізація є одним із глобальних трендів у розвитку морської та портової діяльності. Це зумовлює пошук ефективних політичних, правових і управлінських механізмів та інструментів, спрямованих на поступове зменшення антропогенного впливу на довкілля. Такий підхід відповідає Цілям сталого розвитку ООН та Стратегії Міжнародної морської організації (далі – ІМО) щодо декарбонізації. На теперішній час у політиці більшості країн світу превалюють погляди та тенденції щодо необхідності ширшого впровадження «зелених» технологій, підтримки розроблення альтернативного пального, модернізації суднових двигунів та розвитку інноваційних рішень у портовій діяльності. Як наслідок, активно реалізуються практики раціонального використання водних і земельних ресурсів, а також заходи зі зменшення забруднення повітря, адже таке забруднення впливає не лише на локальні екосистеми та портові міста, а й прискорює глобальний парниковий ефект і погіршує екологічний стан віддалених територій.

Активне кліматичне регулювання, що має на меті попередження та мінімізацію викидів парникових газів та інших забруднювачів від спалювання вуглеводнів, було сприйнято найбільшими, глобальними, «гравцями» мореплавної сфери – ООН, ІМО і, зокрема, Комітетом із захисту морського середовища. Це стало основою для розробки природоохоронних заходів зі зниження рівня